

Haydnin helposti kuunneltavaa suurta musiikkia tarjolla Järvenpäässä

Canzonetta Novan ohjelmiston uutuutena kuultiin Kuusankoskella Joseph Haydnin suurteos Luominen, joka kertoo koko musiikin keinoin ei pelkästään maailman vaan koko maailmankaikkeuden luomisesta. Ensi sunnuntaina sama teos kuullaan Järvenpään kirkossa. Sinänsä helppotajuisen musiikin piirteistä ymmärtää vieläkin enemmän, jos tietää Haydnin elämäkaaresta.

Joseph Haydn

Joseph Haydn syntyi vuonna 1732 Itävallassa, lähellä nykyistä Unkarin rajaa. Isä oli vaunuseppä ja äiti keittäjä, mutta perhe harrasti musisointia naapurien kanssa. ja pikku-Jooseppi lauloi mukana. Puukepit, jotka suomalaispojilla edustaisivat keihäitä ja miekkoja, olivat Joosepille viulu ja jousi.

Kahdeksanvuotiaana kaunisääninen Joseph oli jo kuoropoikana Wienissä, kova tekemään kepposia musiikinopettajilleen. Musiikkioppi meni kuitenkin hyvin perille ja alan töitä riitti sen verran, ja 18-vuotiaana hän pystyi muuttamaan omaan asuntoon wieniläisullakolle. Vaikka asunto on ahdas, kylmä, pimeä, ja vesisateella märkäkin, Haydn oli onnellinen niin kuin nuoret tупpaavat olemaan ensiasunnoissaan ja totesikin elämänasennettaan hyvin kuvaavasti: ”Kun istuin oman madonsyömän cembaloni ääreen, en kadehtinut ainoankaan kuninkaan rikkauksia.” Onnellisuus väheni olennaisesti 10 vuotta myöhemmin, kun Joseph meni naimisiin erään Maria Anna Aloysia Apollonian kanssa. Kun rokonarpinen, lyhyenlätä ja jokseenkin lihaketon Joseph oli tykästynyt Annan nuorempaan siskoon, tämä päätti mennä luostariin, ja äkäpussi Anna sai olla korvike.

Vaikka Haydnin sanotaan olleen vaatimaton, rehellinen ja lämmin ihminen, hän kärsi yksinäisyydestä eikä esimerkiksi koskaan nauranut. Yksi tärkeä sydänystävä hänellä oli, häntä 24 vuotta nuorempi oppilaansa Wolfgang Amadeus Mozart. Hänessä Haydn oli vaistoavinaan suurta neroutta, ja yhteistyö sujui letkeästi toisin kuin myöhemmän oppilaan, mahdottoman Beethovenin kanssa.

Mozart kuoli 35-vuotiaana. Jos Haydn olisi kuollut yhtä nuorena, hänen säveltuotantonsa helmet olisivat jääneet tekemättä. Luominen-oratorion hän sävelsi 60-vuotiaana librettoon, joka perustui Raamattuun ja englantilaisen John Miltonin runoelmaan Kadotettu Paratiisi. Händel oli suunnitellut saman tekstin säveltämistä viitisenkymmentä vuotta aikaisemmin mutta eipä tullut säveltäneeksi. Haydn sen sijaan inspiroitui elämänsä sävelhehkuun, ja kantaesitys vuonna 1798 oli riemuvoitto.

Kontrabassot, osaa suurta Luomisen sinfoniaa.

Napoleon miehitti Wienin, mikä suuresti harmitti keisariuskollista sairasta Haydnia. Mutta kun Napoleon asetti korkeita upseereitaan kunniavartioon Haydnin talolle, ja eräs heistä osoitti sisvistystä soittamalla ja laulamalla aarian Haydnin Luomisesta, hän suorastaan syleili ranskalaisiakin. Haydnin hautajaisissa 1809 arkkua kantoivat ranskalaisupseerit ja kunnianosoituksena hänelle laulettiin Mozartin Requiem, teos jota Haydn itse olisi luultavasti kaikkein eniten arvostanut.

Canzonetta Nova ja Luominen

Järvenpääläinen **Canzonetta Nova** –kuoro on levyttänyt Mozartin Requiemin, ja teos soi jo tuhansien järvenpääläisten CD-soittimissa. Muista kuoromusiikin suurteoksista Canzonetan viime vuosien ohjelmassa on kuultu Bachin perusklassikot Jouluoratorio ja Johannes-Passio, Rossinin sironkaunis Petite Messe Solennelle, Verdin väkevä Requiem, Mendessohin maalailtava Elias-Oratorio, ja viimeksi keväällä Puccinin oopperamainen Messa di Gloria. Tähän ketjuun luontuu mainiosti Haydnin Luominen, jota pidetään säveltäjän merkittävimpanä. Vaikka kyseessä on suurimuotoinen teos, se on kuitenkin Haydnille tyypillisesti selkeää, ”helposti kuunneltavaa” musiikkia. Säveltäjän lapsuuden kaikuina voi olla erottavaan kansanlaulumaisuutta ja tanssillisuutta, ja tuttua aurinkoisuutta ja alakuloista lyyrisyyttä on tarjolla runsain mitoin yli puolitoistatuntisessa musiikissa.

Teos alkaa alkukaaoksen kuvauksella, josta vastaa **Sinfonia da Camera Finlandia** -orkesteri. Orkesterin konserttimestari **Zoltán Takács**in mielestä Luominen on musiikkihistorian kauneimpia teoksia, ja soittajien silmiinpistävää innostusta selittää myös se, etteivät nuoret ammattimuusikot lopultakaan pääse kovin usein soittamaan suurimuotoisia oratorioita. Nuori kontrafagotisti **Laura Mäenpää** kertoo, että teoksessa on soittajan kantilta sopivasti tekemistä mutta myös tarvittavia lepotaukoja. Kontrafagotti näet kysyy keuhkoa.

Mystistä huminaa jatkuu siihen asti, kunnes maailmankaikkeuteen onnistutaan sytyttämään valo, Sitten kehitys jatkuu rivakasti. Ne, joiden vanhan saksan ymmärrys ei ole aivan täydellinen, voivat hyvin seurata tapahtumia käsiohjelman suomennoksesta. Monet ilmiöt tunnistaa toki helposti musiikistakin, vaikkapa osassa 4 luotavat hirmuiset myrskyt, tuliset salammat ja raastavat raekuurot. Lumisateen ääntä Haydn ei sentään säveltänyt. Osassa 6 päästään ensi kertaa kuivalle maalle, osassa 8 alkaa ilmaantua kedon kukkasia ja hedelmäpuita siitäkin huolimatta, että aurinko nousee vasta myöhemmin.

Eläimet luodaan seuraavaksi, nehan jakautuvat pääluokkiin villieläimet, karjaeläimet ja pikkueläimet. Mukava on kuulostella, kuinka **Erkki Rajamäen** bassoenkeli karjuu Tanhuniityn Lierun hiihtoladulla luodulla peruskunnollaan ensin leijonana ja jo hetken päästä äänikuvittaa lehmien hilpeätä tanssahtelua laitumella. Kontrafagotti päästää pari kunnan sooloturahdusta kohdassa, jossa kuvataan maan matosten elämää. Hytetysetkin luodaan. Sopii kysyä, miksi. Niin pulujen kuhertelua kuin kiurun ja satakielen taidokkaita trillejä esittellee lumoavasti sopraano **Pia Freund**, tuo monia laulukilpailuja voittanut oopperasopraano ja mikä tärkeintä, aurinkoinen ja mukava ihminen.

Kun kasvit ja eläimet on luotu, tarvitaan vielä olento, joka tarkastelisi ympäristöään kiitollisena ja ylistäisi lopputulosta. Olennon tunnusmerkkeinä ovat korkea otsa ja

kirkkaasta katseesta säteilevä sielu. Hänhän on tietysti taas Erkki Rajamäki, joka on toisella erätauolla muuntautunut bassoenkelistä baritoni-Aatamiksi. Pia Freund on vaihtanut Gabriel-enkelin rooliasun Eevan asuun, ja tarjolla on minuuttikaupalla herkkää kuultavaa, kun Aatami ja Eeva ylistävät ensin luomistyötä ja sitten toinen toisiaan: mitpä olisi aamukaste, illan tuulahdus, hedelmien mehu tai kukkien tuoksu yksin öllöstellessä! Sikäli oli hyvä, että Eeva sattui noin valtavasti miellyttämään Aatamia, valinnanvara kun oli niihin aikoihin varsin niukka. Haydn tuntuu ladanneet Luominen-ortorionsa viimeiseen osaan sulokkaimmat niistä lemmenlurituksista, jotka jäivät hänen karikkoisen avioliittonsa aikana laulamatta.

Solistikunta on kovaa kaartia, ja niin pitääkin olla tässä teoksessa. Uriel-enkelinä läpi koko teoksen uurastava tenori **Anssi Hirvonen** kertoo, että solisteilla on ison oopperaroolin verran töitä ja poikkeuksellisen laajalla äänialueella. Yhtä korkeita säveliä on muissakin teoksissa, mutta harvoin näin matalia. Alttua markeeraava **Luanne Siliämaa** pääsee sentään helpolla: hänellä vain muutama repliikki loppukuoron aamenissa. Pia Freundille tärkein elementti Luominen-oratoriossa se valtava määrä iloa ja lapsenmielistä huumoria, jota teokseen sisältyy. Illan kapellimestari **Klaus Rautawaara** puolestaan kehottaa kuulijoita ajattelemaan sanomaa hieman syvällisemmin. Esimerkiksi osan 27 keskikohdassa kerrotaan tummin sävyin Rafael-enkelin suulla, miten Herra kääntää kasvonsa pois, ja kaikki vapisee ja jähmettyy. Voisiko tämä tarkoittaa Hiroshiman tai tsunamin tapaisia katastrofeja, kysyy Raurawaara.

Solistit Erkki Rajamäki (vas), Anssi Hirvonen ja Pia Freund saavat tehdä töitä tosissaan, mutta helpolla ei pääse kapellimestari Klaus Rautawaarakaan.

Canzonetta Novan puheenjohtaja **Marketta Pohjaheimo** korostaa, että yleisön musiikilliset odotukset ovat korkealla kevään Puccini-konsertin jälkeen, ja tietää kuulijoita tulevan taas Helsinkiä myöten: ”Pakko päästä kuulemaan, kun viimeksi oli niin hienoo”. Järvenpääläisille hän vihjaa, että parhaat paikat saadakseen kannattaa tulla paikalle Järvenpään kirkkoon sunnuntaina puolisen tuntia ennen iltakuutta ennen kuin H-junakansa Helsingistä purkautuu.

Tanhuniityn Lierun seuraavat hiihdot sujutellaan klo 12.30 ensimmäisenä tarpeeksi lumisena sunnuntaina. Sitä ennen hoidetaan lumen Luominen latu-uralta.

Teksti: Eero Pukkala

Kuvat kenraaliharjoituksesta: Erkki Malkavaara

Muut haastattelut ovat aitoja, mutta Joseph Haydnin sitaattit on poimittu teoksesta Säveltaiteen maailma (WSOY 1989).